

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи
Наталія ВІННІКОВА
«15» березня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціальна доктрина християнства

для аспірантів

спеціальності 031 «Релігієзнавство»

рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

освітньо-наукові програми 031 «Релігієзнавство»

Київ – 2022

Розробник:

Титаренко Віта Володимирівна, доктор філософських наук, професор кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладач:

Титаренко Віта Володимирівна, доктор філософських наук, професор кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії,
протокол № 5 від 7 грудня 2021 р.

Завідувач кафедри Р.О. Додонов

Робочу програму погоджено з гарантом ОНП «Релігієзнавство» 7.12.2021 р.
Гарант ОНП «Релігієзнавство» (підпис) І.М. Ломачинська

Робочу програму перевірено

« 9 ». 12.2022 p.

Завідувач аспірантури, докторантури І. І. Тригуб

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № ____
підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № ____
підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № ____
підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» __ 20__ р., протокол № _____
підпис П.І.Б.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	3 / 90	
Рік навчання	2	2
Семестр	2	2
Кількість модулів з розподілом:	3	3
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, в тому числі:	90	90
Аудиторні	24	12
Модульний контроль	6	-
Семестровий контроль		
Самостійна робота	60	78
Форма семестрового контролю	залік	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – ознайомлення здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» з актуальними проблемами соціальних концепцій провідних християнських конфесій, представлених в Україні - православ'я, католицизму та протестантизму.

Завдання навчальної дисципліни – сформувати наступні фахові компетентності:

ФК 6 Здатність до різних видів історико-релігієзнавчого аналізу (історико-логічний, компаративний, ретроспективний, феноменологічний тощо); опрацьовувати джерельну базу дослідження; адаптувати і застосовувати релігієзнавчі ідеї у сучасну дослідницьку практику; використовувати формаційний та цивілізаційний підходи до осмислення різноманітних релігійних явищ і процесів в системі «людина-суспільство-природа».

ФК 7 Здатність до диференціації наукової діяльності відповідно до спеціальності; ґрунтовно знати історію релігії, в тому числі й сучасні релігійні вчення і напрямки; володіти сучасним концептуальним апаратом релігієзнавства; вміння практичного реформування релігієзнавчих досліджень в Україні на основі аналізу зарубіжного досвіду та з урахуванням актуальних проблем сучасного релігієзнавства.

ФК 8 Здатність до вивчення та модернізації існуючих дослідницьких методів, систем та технологій дослідження релігійних процесів і явищ;

розуміння особливостей соціокультурного середовища та специфіки релігійних процесів; здатність аналізувати конвенціональні норми соціальної і культурної регуляції – національні й станові традиції, домінуючу мораль, світогляд, цінності, володіння високим рівнем релігійної толерантності та культури.

ФК 9 Здатність аналізу відповідних інституційних норм соціальної організації – основних соціальних інститутів, економічних, політичних, конфесійних структур, закладів, установ та ієрархій; здатність розробляти й впроваджувати нові методи моделювання й оптимізації систем державного управління з урахуванням потенціалу функціонування релігійних інституцій.

ФК 10 Здатність досліджувати та аналізувати державно конфесійні відносини як систему суспільних відносин, здійснювати моніторинг і аналіз внутрішньої та міжнародної релігійної ситуації та розробляти інноваційні рекомендації стосовно підтримки в Україні міжконфесійної злагоди.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті опрацювання змісту навчальної дисципліни «Соціальна доктрина християнства» аспіранти повинні отримати:

• **ПРН 1** Здатність до критичного мислення, розуміння широкого кола світоглядних питань, використання набутого особистісно-професійного досвіду для вирішення наукових та фахових завдань; аналізу міждисциплінарних явищ і процесів; реалізації власного аксіологічного та наукового потенціалу.

• **ПРН 2** Здатність до застосування методів наукового пізнання у аналізі релігійних процесів і явищ, проведення науково-дослідної діяльності, розробки та впровадження дослідницьких проектів, здійснення наукового дослідження та інтерпретація його результатів, ефективного висвітлення, поширення знань щодо наукових досліджень.

• **ПРН 6** Здатність реалізовувати професійну та науково-дослідну діяльність на основі знань про сучасні новації в галузі релігієзнавства.

• **ПРН 10** Здатність вибудувати алгоритм наукового дослідження галузі релігієзнавства, використовувати методологічні принципи релігієзнавчого дослідження, використовувати теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження, визначати порядок проведення дослідження і його етапи.

• **ПРН 13** Здатність до компаративного аналізу складних явищ і процесів релігійного життя суспільства в контексті вітчизняних та зарубіжних наукових розвідок.

- **ПРН 14** Здатність до прогнозування наукової діяльності, до аналізу історичної динаміки та моделювання релігійних процесів та явищ.
- **ПРН 15** Здатність до аналізу тенденцій розвитку сучасного релігійно-культурного середовища.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

НАЗВА ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ, ТЕМ	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	
МОДУЛЬ І. СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНЕ ВЧЕННЯ ХРИСТІАНСТВА: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ, КОНФЕСІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ					
Змістовий модуль І.					
Витоки і етапи становлення соціально-етичного вчення християнства.					
Тема 1. Етапи становлення соціального вчення католицизму.	14	2	2		10
Тема 2. Особливості й етапи розвитку соціально-етичних засад раннього протестантизму. Обриси соціального вчення Православної Церкви	14	2	2		10
Модульний контроль	2				
Разом за змістовним модулем	30	4	4		
Змістовий модуль ІІ.					
Система антропологічних та соціальних поглядів християнського богослов'я як змістова основа соціальних концепцій					
Тема 3. Людина і суспільство в системі соціального вчення католицизму.	14	2	2		10
Тема 4. Соціально-етичні принципи течій пізнього протестантизму.	14	2	2		10
Модульний контроль	2				
Разом за змістовним модулем	30	4	4		
Змістовий модуль ІІІ.					
Соціальні вчення провідних християнських конфесій у реаліях сучасної України					
Тема 5. Процес інкультурації РКЦ в Україні. Теорія соціального служіння в практиці протестантських церков.	14	2	2		10
Тема 6. Українське і російське православ'я в сьогоденні України.	14	2	2		10
Модульний контроль	2				
Разом за змістовним модулем	30	4	4		
Семестровий контроль	6				
Разом за модулем	90	12	12		

Тематичний план для заочної форми навчання

НАЗВА ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ, ТЕМ	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	
МОДУЛЬ І. СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНЕ ВЧЕННЯ ХРИСТІЯНСТВА: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ, КОНФЕСІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ					
Змістовий модуль І. Витоки і етапи становлення соціально-етичного вчення християнства.					
Тема 1. Етапи становлення соціального вчення католицизму.	16	1	1		14
Тема 2. Особливості й етапи розвитку соціально-етичних засад раннього протестантизму. Обриси соціального вчення Православної Церкви	14	1	1		12
Разом за змістовним модулем	30	2	2		26
Змістовий модуль ІІ. Система антропологічних та соціальних поглядів християнського богослов'я як змістова основа соціальних концепцій					
Тема 3. Людина і суспільство в системі соціального вчення католицизму.	16	1	1		14
Тема 4. Соціально-етичні принципи течій пізнього протестантизму.	14	1	1		12
Разом за змістовним модулем	30	2	2		26
Змістовий модуль ІІІ. Соціальні вчення провідних християнських конфесій у реаліях сучасної України					
Тема 5. Процес інкультурації РКЦ в Україні. Теорія соціального служіння в практиці протестантських церков.	16	1	1		14
Тема 6. Українське і російське православ'я в сьогоденні України.	14	1	1		12
Разом за змістовним модулем	30	2	2		26
Разом за модулем	90	6	6		78

5. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНЕ ВЧЕННЯ ХРИСТІЯНСТВА: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ, КОНФЕСІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Витоки і етапи становлення соціально-етичного вчення християнства.

Тема 1. Етапи становлення соціального вчення католицизму.

Загальні біблійні витоки християнської етики (Декалог), “заповіді блаженства” та їх широка інтерпретація. Соціально-етичний кодекс християнства, сформульований ап. Павлом (Рим., 13 гл.), з викладенням положень про ставлення християн до світської влади, держави, її функцій і структурних установ. Вплив стоїцизму на погляди ранньої церкви, главенство етики у філософській системі стоїків і християнстві. Схожість етики стоїцизму з християнською етикою.

Внесок “отців церкви” у розвиток соціально-етичної проблематики християнства. Формування філософії “спільного блага”, концепції “власності і обов’язку”. Етапи розвитку суспільної думки: складається вчення про внутрішнє життя церкви та її відношення до світського середовища; спроба вберегти моральні цінності християнства від натиску матеріалістичного античного світу; вчення Августина про ідеальний образ християнського світу.

Ключові слова: Декалог, Нагорна проповідь, стоїцизм, «отці церкви», соціально-етична проблематика

Тема 2. Особливості й етапи розвитку соціально-етичних засад раннього протестантизму. Обриси соціального вчення Православної Церкви

Ранній протестантизм епохи Реформації як база ліберальної ідеології Заходу. Основні засновки ліберальної ідеології: послідовний індивідуалізм, принцип раціональності, віра у технологічний прогрес, концепція відкритого суспільства, ринок та вільний розвиток. Утвердження протестантською трудовою етикою у суспільній практиці типово буржуазних норм і цінностей: ощадливість, працелюбність, розрахунок, чесність у ділових стосунках, побожно-благоговійне ставлення до власності тощо. “Основи соціальної концепції” Руської Православної Церкви як дихотомія різкого протиставлення і конфронтації. Теоцентрична духовна традиція російського православ’я – європейський антропоцентричний гуманізм; національно-культурна, релігійно-православна ідентичність слов’янських народів – глобалізована, уніфікована, секуляризована Європа; російське православ’я з державним статусом – міжнародні стандарти прав

людини, європейська концепція свободи совісті. Соціальна доктрина УПЦ (МП) як генеалогічну продовження соціальної концепції РПЦ. Основні характеристики: православний традиціоналізм, соціальний песимізм, крайній есхатологізм.

Ключові слова: ранній протестантизм, Реформація, ліберальна ідеологія, протестантська етика, православний традиціоналізм, православний соціальний песимізм, крайній православний есхатологізм.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Система антропологічних та соціальних поглядів християнського богослов'я як змістовна основа соціальних концепцій.

Тема 3. Людина і суспільство в системі соціального вчення католицизму.

Католицька філософія у післясоборних (II Ватиканський собор, 1962-1965 рр.) документах як конгломерат раціоналізму й ірраціоналізму. «Аджорнаменто». Основні категорії і поняття соціально-етичної доктрини: “загальне благо”, “співучасть”, “солідарність”, “субсидіарність”, “розвиток”, “надрозвиток”, “органічна концепція суспільного життя”, “універсальне призначення благ”. Позиція РКЦ, що прогрес не може обмежуватися “надрозвитком”, а повинен сприяти “повноті буття людини”. Вимога релігійного усвідомлення природи і розуміння “якості ієрархії благ” та їх справедливого розподілу.

Ключові слова: II Ватиканський собор, «аджорнаменто», соціально-етична доктрина, «ієрархія благ», «повнота буття людини».

Тема 4. Соціально-етичні принципи течій пізнього протестантизму

Неможливість течій пізнього протестантизму (баптизм, адвентизм, п'ятдесятництво) в умовах Російської імперії і Радянського Союзу опрацювати на теоретичному богословському рівні свої соціально-етичні доктрини в Україні і впровадити їх у суспільне життя. Ізоляція пізніх протестантів імперською і тоталітарною владою. Суспільна легалізація в незалежній Україні, правова легітимізація, формування нового (оцерковленого) типу конфесійної інституалізації і суспільної відкритості та соціальної динамізації.

Ключові слова: пізній протестантизм, ізоляція, тоталітаризм, суспільна легалізація, інституалізація.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Соціальні вчення провідних християнських конфесій у реаліях сучасної України

Тема 5. Процес інкультурації РКЦ в Україні. Теорія соціального служіння в практиці протестантських церков.

Впровадження принципу "інкультурації", домінуючого в політиці аджорнаменто. Специфічні риси процесу в діяльності РКЦ та УГКЦ в умовах сучасного українського суспільства. Усвідомлення УГКЦ необхідності модернізації внутрішньоцерковної структури та концептуальних підходів до власної суспільної діяльності. Конгломерат протестантський об'єднань як результат плюралізації релігійного простору. соціальні поглядів протестантських спільнот розглядається в розділі як установки протестантських спільнот як дворівневий процес: теоретичний (в теології) і практичний ("соціальне служіння", "суспільна євангелізація").

Ключові слова: інкультурація, модернізація, соціальна євангелізація, соціальне служіння.

Тема 6. Українське і російське православ'я в сьогоденні України.

Відмінність духовно-культурного розвитку народів як об'єктивна умова активізації відцентрових процесів у православних національно-церковних інституціях. Специфіка українського православ'я (українська християнськість, українське прочитання Нового Завіту, соборноправнвсть, демократизм, євангелістськість, народність, побутовість, відкритість, толерантність). Соціальна позиція ПЦУ як відповідь на реальні запити віруючих. УПЦ МП як територіальна структура з деякими елементами місцевого самоуправління. (навіть не в статусі автономії)українська християнськість. Віддзеркалення положень соціальної доктрини РПЦ в УПЦ МП.

Ключові слова: православ'я, українське православ'я, ПЦУ, УПЦ (МП), РПЦ.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (денна форма)

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2
2	Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	2	20	2	20	2	20
7	Разом/Максимальна кількість балів:			34		34		34
8.	Коефіцієнт	100:34=2.94			100:34=2.94		100:34=2.94	
9.	Загальний бал	100						

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (заочна форма)

[illegible]

6. 2. Завдання для самостійної роботи

Завдання для самостійної роботи – творче есе на одну із запропонованих проблем до кожної з означених тем

Тема1. Етапи становлення соціального вчення католицизму.

1. Декалог Мойсея як етична основа Старозавітніх текстів.
2. “Заповіді блаженства” Ісуса Христа як моральний стрижень Нового завіту.
3. Соціально-етичний кодекс християнства за ап. Павлом (Рим., 13 гл.).
4. Компаративний аналіз Старозавітньої та Новозавітньої моральної доктрини.
5. Стоїцизм і християнська етика.
6. Вклад «отців церкви» в розвиток соціально-етичної проблематики християнства.

Тема 2. Особливості й етапи розвитку соціально-етичних засад раннього протестантизму. Обриси соціального вчення Православної Церкви.

1. Епоха Реформації і формування раннього протестантизму і етичних настанов.
2. Ліберальна ідеологія Заходу і протестантська трудова етика.
3. Характерні риси соціально-етичних засад раннього протестантизму.
4. “Основи соціальної концепції” Руської Православної Церкви та її положення як дихотомія протиставлення і конфронтації.
5. Соціальна доктрина УПЦ (МП) як продовження соціальної концепції РПЦ. Основні характеристики: православний традиціоналізм, соціальний песимізм, крайній есхатологізм.

Тема 3. Людина і суспільство в системі соціального вчення католицизму.

1. Найважливіші документи II Ватиканського собору (1962-1965 рр.) і їх соціально-етична компонента.
2. Політика «Аджорнаменто» РКЦ.
3. Моральні і соціальні ідеали РКЦ як нормативна програма їх соціальної доктрини.
4. Основні категорії і поняття соціально-етичної доктрини РКЦ.

5. Позиція РКЦ щодо прогресу і його можливих наслідків у морально-етичній сфері. .

Тема 4. Соціально-етичні принципи течій пізнього протестантизму.

1. Становиче пізньопротестантських громад (на прикладі: баптизму, адвентизму, п'ятдесятництва – на вибір) в умовах Російської імперії.
2. Ізоляція представників пізнього протестантизму (на прикладі: баптизму, адвентизму, Свідків Єгови, п'ятдесятництва – на вибір) в Радянському Союзі.
3. Суспільна легалізація в незалежній Україні пізньопротестантських громад (на прикладі: баптизму, адвентизму, п'ятдесятництва – на вибір) їх правова легітимізація, інституалізація.
4. Рівень суспільної відкритості та соціальної динамізації (на прикладі: баптизму, адвентизму, п'ятдесятництва – на вибір).

Тема 5. Процес інкультурації РКЦ в Україні. Теорія соціального служіння в практиці протестантських церков.

1. Принципу "інкультурації" РКЦ як домінуючий в політиці «Аджорнаменто».
2. Головні напрямки трансформації та модернізації соціальної доктрини РКЦ як відповідь сучасного християнства на "виклик часу".
3. Система антропологічних та соціальних поглядів богослов'я РКЦ як основа соціальної концепції
4. УГКЦ в умовах сучасного українського суспільства та соціально-етична спрямованість їх діяльності. Закріплення її на теоретичному (богословському) рівні.
5. Соціальні погляди протестантських спільнот в незалежній Україні та рівень їх теологічного закріплення (на прикладі: баптизму, адвентизму, п'ятдесятництва – на вибір).

Тема 6. Українське і російське православ'я в сьогоденні України.

1. Специфіка формування православних національно-церковних інституцій як основа соціально-етичних засад.
2. Специфіка українського православ'я (українська християнськість, українське прочитання Нового Завіту, соборноправнвсть, демократизм, євангелістськість, народність, побутовість, відкритість, толерантність).
3. Соціальна позиція ПЦУ як відповідь на реальні запити віруючих.

4. УПЦ МП як територіальна структура з деякими елементами місцевого самоуправління. (навіть не в статусі автономії) українська християнськість.
5. Соціальна доктрина УПЦ МП як віддзеркалення положень соціальної доктрини РПЦ.

6.3. Критерії оцінювання завдань для самостійної роботи

- 5 балів – відмінно, аспірант глибоко і міцно засвоїв матеріал, вичерпно, послідовно, грамотно оформив самостійну роботу, додав ілюстративний матеріал, що повністю відповідає змісту роботи.
- 3-4 бали – добре, аспірант твердо знає матеріал, не допускає істотних неточностей при відповіді на поставлені питання самостійної роботи.
- 1-2 бали – задовільно, аспірант знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності при оформленні та відповіді на поставлені питання самостійної роботи.
- 0 балів – незадовільно, аспірант не знає матеріалу, допускає істотні помилки при оформленні та відповіді на поставлені питання самостійної роботи.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль проводиться у вигляді залікового оцінювання за результатами поточної успішності (проміжного контролю) з дисципліни «Соціальна доктрина християнства».

6.5. Оцінювання освітніх досягнень аспірантів за системою ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного

		доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Рекомендовані джерела

Основна література:

1. «Історія релігій в Україні». Том V. Протестантизм в Україні (за ред. П.Яроцького). – К., 2002.
2. «Історія релігій в Україні». Том VI. Католицизм в Україні (за ред. П.Яроцького). – К., 2001.
3. «Історія релігій в Україні». Том VI. Протестантизм в Україні (за ред. П.Яроцького). Актуальні питання соціально-значущої діяльності Церков і релігійних організацій в Україні. Наук. збірник (за ред. В.Бондаренка і А.Колодного). – К., 2004.
4. «Історія релігій в Україні». Том X. Релігія і Церква років незалежності України (за ред. А.Колодного). – К., 2003.
5. Beyer P. Religia i globalizacja / Peter Beyer. – Kraków: NOMOS, 2005. – 398 s.
6. Саган О.Н. Вселенське православ'я: суть, історія, сучасний стан. – К.: Світ Знань, 2004.
7. Україна поліконфесійна. Колективна монографія. За редакцією А.Колодного і П.Павленка. К.: Інтерсервіс, 2021. 384 с.
8. Casanova J. Cosmopolitanism, the Clash of Civilizations and Multiple Modernities / J. Casanova // Current Sociology. – 2011. – Vol. 59, № 2. – P. 252–267.
9. Jenkins Ph. The Next Christendom: The Coming of Global Christianity / Philip Jenkins. – New York: Oxford University Press, 2002. – 270 p.

Додаткова література:

1. Актуальні питання соціально-значущої діяльності Церков і релігійних організацій в Україні. Наук. збірник (за ред. В.Бондаренка і А.Колодного). – К., 2004.
2. Релігійна безпека/небезпека України. Збірник наукових праць і матеріалів. За ред. проф. Анатолія КОЛОДНОГО. - Київ: УАР, 2019. - 316
3. Недавня О. Греко-католицизм в контексті духовного самовизначення українців між християнським Сходом і Заходом. – К., 2000.
4. Нові релігії в сучасній Україні. Наук. збірник. – К., 2000.
5. Екуменізм і проблеми міжконфесійних відносин в Україні. Наук. збірник. (за ред. А.Колодного, П.Яроцького і О.Сагана) – К., 2001.

6. Casanova Jose. Religion, the New Millennium, and Globalization (2000 Presidential Address) / Jose Casanova // *Sociology of Religion*. – 2001. – Vol. 62, № 4. – P. 4–30.
7. Kurtz L. R. Religious Life in the Global Village // *Gods in the Global Village: The World's Religions in Sociological Perspective* / Lester R. Kurtz. – 3rded. [Sociology for a New Century]. – Los Angeles: SAGE Publications, Inc, 2012. – P. 1–6.
8. Martin D. Secularisation and the Future of Christianity / D. Martin // *Journal of Contemporary Religion*. – 2005. – № 20. – P. 145–160.
9. Merton R. K. Social Theory and Social Structure / R. K. Merton. – Glencoe: The Free Prts., 1957. XV. – P. 278.
10. The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010–2050 // Pew Research Center, “The Changing Global Religious Landscape”. - April 2, 2015. – 45 p.
11. Tonn B. A Design for Future-Oriented Government / B. A. Tonn // *Futures*. –1996. –Vol. 28, No. 5. – P. 413–431.

ДОДАТОК до модуля I

Плани семінарських занять:

Семінар 1.

Тема: Етапи становлення соціального вчення католицизму.

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань

1. Декалог Мойсея та Нагорна проповідь Ісуса Христа - загальні біблійні витоки християнської етики.
2. Ставлення християн до світської влади, держави, її функцій у формулюванні ап. Павла (Рим., 13 гл.).
3. Соціально-етична проблематика у працях “отців церкви”.
4. Августин про ідеальний образ християнського світу.

II. Проблемна дискусія.

Семінар 2.

Тема: Особливості й етапи розвитку соціально-етичних засад раннього протестантизму. Обриси соціального вчення Православної Церкви

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань

1. Ранній протестантизм епохи Реформації та його особливості.
2. Основні характеристики протестантської трудової етики
3. Дихотомія протиставлення і конфронтації в «Основах соціальної концепції» Руської Православної Церкви
4. Соціальна доктрина УПЦ (МП) як продовження соціальної концепції РПЦ у дусі православного традиціоналізму, соціального песимізму, крайнього есхатологізму.

II. Проблемна дискусія.

Семінар 3.

Тема: Людина і суспільство в системі соціального вчення католицизму.

План заняття :

1. II Ватиканський собор, 1962-1965 рр. і його документи.
2. Політика «Аджорнаменто».
3. Позиція РКЦ щодо “якості ієрархії благ” та їх справедливого розподілу.
4. Основні католицькі праці щодо людини і суспільства: “Laborem exerce” – “Займаючись працею” (1981), “Sollicitudo rei socialis” –

“Турбота про соціальну дійсність” (1987), “Centesimus annus” – “Століття” (1991), “Viriditas splendor” – “Блиск правди” (1993)

5. II. *Проблемна дискусія.*

Семінар 4.

Тема: Соціально-етичні принципи течій пізнього протестантизму

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань

1. Баптисти, адвентисти, п'ятдесятники у умовах Російської імперії.
2. Пізній протестантизм в період Радянського
3. Суспільна легалізація в незалежній Україні.
4. Правова легітимізація, формування нового (оцерковленого) типу конфесійної інституалізації і суспільної відкритості та соціальної динамізації.

II. Проблемна дискусія.

Семінар 5.

Тема: Процес інкультурації РКЦ в Україні. Теорія соціального служіння в практиці протестантських церков.

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань

1. Принцип "інкультурації" в РКЦ як втілення політики «аджорнаменту».
2. Специфіка інкультурації РКЦ та УГКЦ в умовах сучасного українського суспільства.
3. Протестантизм як конгломерат релігійних об'єднань і результат плюралізації релігійного простору України.
4. Соціальні погляди і соціальна активність протестантських спільнот.

II. Проблемна дискусія.

Семінар 6.

Тема: Українське і російське православ'я в сьогоденні України.

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань

1. Відображення у православ'ї відмінності духовно-культурного розвитку народів
2. Конституювання і специфіка українського православ'я.
3. Соціальна позиція ПЦУ як відповідь на реальні запити віруючих.
4. Віддзеркалення положень соціальної доктрини РПЦ в УПЦ МП (територіальної структури з деякими елементами місцевого самоуправління).

II. Проблемна дискусія.